

УДК 658:64.012.8

ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВУГІЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

*Ю. З. Драчук, д. е. н., професор, Інститут економіки промисловості
НАН України (м. Київ), tek1_ier@mail.ru*

Методологія дослідження. Результати отримані за рахунок інституціонального підходу, а також використання таких конкретних методів дослідження як: абстракція – при визначенні сутності інституціонального середовища інноваційного розвитку вугільної промисловості, системний аналіз – при виявленні складових інституціонального середовища інноваційного розвитку вугільних підприємств, систематизації та узагальнення – при виокремленні чинників державного регулювання інноваційного розвитку вугільної промисловості з урахуванням ринкових трансформацій.

Результати. Розглянуто основи формування інституціонального середовища інноваційного розвитку вугільних підприємств, що полягають і ґрунтуються: на визначенні та розкритті складових інституціонального забезпечення інноваційного розвитку підприємств вугільної промисловості; уточненні змісту інституціонального середовища інноваційного розвитку вугільної промисловості; визначенні напрямів формування інституціонального забезпечення інноваційного розвитку вугільної промисловості; тенденцій змін інституціонального середовища інноваційного розвитку промисловості України з урахуванням галузевої специфіки; концептуальних положень щодо інституціонального забезпечення інноваційного розвитку вугільної промисловості; пропозицій щодо вдосконалення організаційно-економічного механізму управління інноваційним розвитком вугільного виробництва; систематизації чинників державного регулювання інноваційного розвитку вугільної промисловості з урахуванням ринкових трансформаційних процесів в економіці України.

Новизна. Визначено основи формування інституціонального забезпечення інноваційного розвитку вугільної галузі, до яких віднесено узагальнення підходів наукових шкіл «економічна безпека промислового підприємства» за класифікаційними ознаками, зовнішніх та внутрішніх

чинників, що знижують рівень економічної безпеки підприємства, складових елементів механізму інституціонального забезпечення економічної безпеки промислового підприємства, урахування чинників, які впливають на ризики при реалізації інвестиційно-інноваційних проектів у вугільній промисловості, і заходів щодо мінімізації їх впливу на основі створення інноваційної структури – технопарків.

Практична значущість. Наведено рекомендації значного кола досліджень щодо вдосконалення нормативно-правового забезпечення інноваційного розвитку вугільної промисловості в цілому, а також вугільного Донбасу, зокрема, які дозволять застосовувати більш ефективні методи державного впливу по урегулюванню надзвичайних ситуацій.

Ключові слова: основи формування інституціонального середовища інноваційного розвитку вугільного підприємства, інноваційний розвиток, вугільна галузь, економічна безпека, інституціональне забезпечення економічної безпеки промислового підприємства, інвестиційне забезпечення підприємства, венчурне фінансування, галузеві ризики, технопарки, управління ризиками, інвестиційно-інноваційна діяльність, вугільне підприємство, заходи щодо мінімізації ризиків, надзвичайні ситуації.

Література

1. Стратегія сталого розвитку «Україна–2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>. – Назва з екрану.

Stratehiya staloho rozvytku «Ukrayina–2020»: Ukaz Prezzydenta Ukrayiny vid 12.01.2015 r. № 5/2015 [Strategy for Sustainable Development «Ukraine-2020»: Decree of the President of Ukraine of 12.01.2015 р. № 5/2015] [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>. – Nazva z ekranu.

2. Амоша О. І. Галузеві проблеми і пріоритети промислової політики України / О. І. Амоша, В. П. Вишневський, Л. О. Збаразька, В. І. Ляшенко, А. І. Кабанов, Л. Л. Стариченко, Г. З. Шевцова, В. А. Нікіфорова, Р. М. Лепа, Р. В. Прокопенко, Д. Б. Соколовський, Д. Ю. Череватський, М. А. Кордюкова, Д. А. Сальков: наук. доповідь. – Донецьк : Ін-т економіки промисловості НАН України, 2009. – 42 с.

Amosha O. I. *Haluzevi problemy i priorytety promyslovoyi polityky Ukrayiny* [Sectoral issues and priorities Industrial Policy of Ukraine] / O. I. Amosha, V. P. Vyshnevskyy, L. O. Zbarazka, V. I. Lyashenko, A. I. Kabanov, L. L. Starychenko, H. Z. Shevtsova, V. A. Nikiforova, R. M. Lepa, R. V. Prokopenko, D. B. Sokolovskyy, D. Yu. Cherevatskyy, M. A. Kordyukova, D. A. Salkov: nauk. dopovid. – Donetsk : In-t ekonomiky promyslovosti NAN Ukrayiny, 2009. – 42 p.

3. Наукова та інноваційна діяльність / Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>. – Назва з екрану.

Naukova ta innovatsiyna diyalnist [Research and Innovation] / Ofitsiyyny sayt Derzhavnoyi sluzhby statystyky Ukrayiny [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua>. – Nazva z ekranu.

4. Федулова Л. І. Інноваційний вектор розвитку промисловості України / Л.І. Федулова // Економіка України. – 2013. – № 4. – С. 15–23.

Fedulova L. I. *Innovatsiyyny vektor rozvytku promyslovosti Ukrayiny* [Innovation vector of

industry Ukraine] / L. I. Fedulova // *Ekonomika Ukrainy*. – 2013. – № 4. – P. 15–23.

5. Дементьев В. В. Почему Украина не инновационное государство: институциональный анализ / В. В. Дементьев, В. П. Вишневецкий // *Экономическая теория*. – 2011. – № 3. – С. 5–20.

Demytyev V. V. *Pochemu Ukraina ne innovatsionnoye gosudarstvo: institutsional'nyy analiz* [Why Ukraine is not an innovative state: Institutional Analysis] / V. V. Demytyev, V. P. Vishnevskiy // *Ekonomicheskaya teoriya*. – 2011. – № 3. – P. 5–20.

6. Амоша А. И. Неоиндустриализация и новая промышленная политика Украины / А. И. Амоша, В. П. Вишневецкий, Л. А. Збаразская // *Економіка пром-сті*. – 2012. – № 1-2. – С. 3–33.

Amosha A. I. *Neoindustrializatsiya i novaya promyshlennaya politika Ukrainy* [Neoindustrialization and the new industrial policy of Ukraine] / A. I. Amosha, V. P. Vishnevskiy, L. A. Zbarazskaya // *Ekonomika prom-sti*. – 2012. – № 1-2. – P. 3–33.

7. Антонюк Л. Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації : монографія / Л. Л. Антонюк, А. М. Поручник, В. С. Савчук. – К. : КНЕУ, 2003. – 394 с.

Antonyuk L. L. *Innovatsiyi: teoriya, mekhanizm rozrobky ta komertsializatsiyi* [Innovations: theory, mechanism of development and commercialization]: monohrafiya / L. L. Antonyuk, A. M. Poruchnyk, V. S. Savchuk. – K. : KNEU, 2003. – 394 p.

8. Промышленная политика и управление развитием промышленности в условиях системных дисбалансов: концептуальные основы: моногр. / В. П. Вишневецкий, А. И. Амоша, Л. А. Збаразская, А. А. Охтен, Д. Ю. Череватский; под общ. ред. В. П. Вишневецкого и Л. А. Збаразской / НАН Украины, Ин-т экономики пром-сти. – Донецк, 2013. – 180 с.

Promyshlennaya politika i upravleniye razvitiyem promyshlennosti v usloviyakh sistemnykh disbalansov: kontseptualnyye osnovy [Industrial policy and development management industry in terms of systemic imbalances: conceptual bases]: monogr. / V. P. Vishnevskiy, A. I. Amosha, L. A. Zbarazskaya, A. A. Okhten, D. Yu. Cherevatskiy; pod obshch. red. V. P. Vishnevskogo i L. A. Zbarazskoy / NAN Ukrainy, In-t ekonomiki prom-sti. – Donetsk, 2013. – 180 p.

9. Геєць В. М. Інституційна обумовленість інноваційних процесів у промисловому розвитку України [Електронний ресурс] / В. М. Геєць // *Економіка України*. – 2014. – № 12. – С. 4–19.

Heyets V. M. *Instytutsiyna obumovlenist innovatsiynykh protsesiv u promyslovomu rozvytku Ukrainy* [Institutional conditionality innovative processes in the industrial development of Ukraine] [Elektronnyy resurs] / V. M. Heyets // *Ekonomika Ukrainy*. – 2014. – № 12. – P. 4–19.

10. Ляшенко В. І. Україна ХХІ: неоіндустріальна держава або «крах проекту»? : монографія / В. І. Ляшенко, Є. В. Котов; НАН України, Ін-т економіки пром-сті; Полтавський ун-т економіки і торгівлі. – Київ, 2015. – 196 с.

Lyashenko V. I. *Ukrayina KHKH: neoindustrialna derzhava abo «krakh projektu»?* [Ukraine XXI: neoindustrialna state or «crash project»?]: monohrafiya / V. I. Lyashenko, Ye. V. Kotov; NAN Ukrainy, In-t ekonomiky prom-sti; Poltavskyy un-t ekonomiky i torhivli. – Kyiv, 2015. – 196 p.

11. Савчук А. В. Теоретические основы анализа инновационных процессов в промышленности: монография / А. В. Савчук / НАН Украины. Ин-т экономики пром-сти. – Донецк, 2003. – 448 с.

Savchuk A. V. *Teoreticheskiye osnovy analiza innovatsionnykh protsessov v promyshlennosti* [The theoretical framework for the analysis of innovation processes in the industry]: monografiya / A. V. Savchuk / NAN Ukrainy. In-t ekonomiki prom-sti. – Donetsk, 2003. – 448 p.

12. Стариченко Л. Л. Актуальні питання державної політики щодо вугільної промисловості / Л. Л. Стариченко // *Економіка промисловості*, 2012. – N 1-2(57-58). – С. 34–38.

Starychenko L. L. *Aktualni pytannya derzhavnoyi polityky shchodo vuhilnoyi promyslovosti* [Actual issues of public policy for the coal industry] / L. L. Starychenko // *Ekonomika promyslovosti*, 2012. – N 1-2(57-58). – P. 34–38.

13. Драчук Ю. З. Щодо формування інституціонального середовища інноваційного розвитку вугільних підприємств / Ю. З. Драчук, Н. В. Трушкіна // *Проблеми системного підходу в економіці*. – 2012. – № 4 [Електронне наукове фахове видання]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/PSPE/2012_4/Drachuk_412.htm. – Назва з екрану.

Drachuk Yu. Z. *Shchodo formuvannya instytutsionalnoho seredovyshcha innovatsiynoho rozvytku vuhil'nykh pidpryyemstv* [Regarding the formation of the institutional environment of innovative development of coal enterprises] / Yu. Z. Drachuk, N. V. Trushkina // *Problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi*. – 2012. – № 4 [Elektronne naukove fakhove vydannya]. – Rezhym dostupu: http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/PSPE/2012_4/Drachuk_412.htm. – Nazva z ekranu.

14. Удосконалення організаційно-економічного механізму управління інноваційним розвитком вугільної промисловості / Ю. З. Драчук, Н. В. Трушкіна // *Конкурентоспроможність*

та інновації: проблеми науки та практики: монографія / Під ред. О. М. Кизима, О. М. Тищенко. – Харків : ВД «ІНЖЕК», 2013. – С. 71–84.

Udoskonalennya orhanizatsiyno-ekonomichnoho mekhanizmu upravlinnya innovatsiynym rozvytkom vuhilnoyi promyslovosti [Improving organizational and economic mechanism of innovative development of the coal industry] / Yu. Z. Drachuk, N. V. Trushkina // *Konkurentospromozhnist ta innovatsiyyi: problemy nauky ta praktyky: monohrafiya* / Під ред. О. М. Кизыма, О. М. Тыщенко. – Kharkiv : VD «ІНЖЕК», 2013. – Р. 71–84.

15. Драчук Ю. З. Податкові інструменти стимулювання інноваційної діяльності вугільних підприємств / Ю. З. Драчук, Г. Є. Беляєва, Н. В. Трушкіна // *Прометей: зб. наук. праць; Донецький держ. ун-т управління, Ін-т економіки промисловості НАН України.* – Вип. 2 (41). – Донецьк : Юго-Восток, 2013. – С. 92–95.

Drachuk Yu. Z. Podatkovi instrumenty stymulyuvannya innovatsiynoyi diyalnosti vuhilnykh pidpryyemstv [Tax instruments fostering innovation coal companies] / Yu. Z. Drachuk, H. Ye. Byelyayeva, N. V. Trushkina // *Prometey: zb. nauk. prats; Donetskyi derzh. un-t upravlinnya, In-t ekonomiky promyslovosti NAN Ukrainy.* – Vyp. 2 (41). – Donetsk : Yugo-Vostok, 2013. – P. 92–95.

16. Драчук Ю. З. Напрями маркетингового забезпечення модернізації промислового виробництва / Ю. З. Драчук, Н. В. Трушкіна // *Регіональна бізнес-економіка та управління.* – 2013. – № 2 (38). – С. 35–42.

Drachuk Yu. Z. Napryamy marketynhovoho zabezpechennya modernizatsiyi promyslovoho vyrobnytstva [Directions marketing support modernization of industrial production] / Yu. Z. Drachuk, N. V. Trushkina // *Rehionalna biznes-ekonomika ta upravlinnya.* – 2013. – № 2 (38). – P. 35–42.

17. Обґрунтування концептуальних положень щодо інституціонального забезпечення інноваційного розвитку вугільної промисловості / Ю. З. Драчук, Л. М. Рассуждай, Н. В. Трушкіна // *Удосконалення економічних механізмів управління сучасними системами підприємств, корпорацій, галузей, регіонів, країн: монографія / За заг. ред. В. Я. Швеця, Ю. З. Драчука.* – Дніпропетровськ : Нац. гірничий ун-т, 2014. – С. 147–156.

Obgruntuvannya kontseptualnykh polozhen shchodo instytutsionalnoho zabezpechennya innovatsiynoho rozvytku vuhilnoyi promyslovosti [Justification conceptual provisions on institutional support of innovative development of the coal industry] / Yu. Z. Drachuk, L. M. Rassuzhday, N. V. Trushkina // *Udoskonalennya ekonomichnykh mekhanizmiv upravlinnya suchasnymy systemamy pidpryyemstv, korporatsiy, haluzey, rehioniv, krayin: monohrafiya / Za zah. red. V. Ya. Shvetsya, Yu. Z. Drachuka.* – Dnipropetrovsk : Nats. hirnychyy un-t, 2014. – P. 147–156.

18. Щодо фінансового забезпечення інноваційного розвитку вугільних підприємств: параграф 4.5 / Ю. З. Драчук, В. В. Косарев, Н. В. Трушкіна // *Сучасний стан, проблеми та тенденції розвитку суб'єктів фінансового ринку: колективна монографія / Під заг. ред. К. Ф. Ковальчука.* – Павлоград : АРТ СИНТЕЗ-Т, 2014. – С. 218–230.

Shchodo finansovoho zabezpechennya innovatsiynoho rozvytku vuhilnykh pidpryyemstv: parahraf 4.5 [Regarding financial support innovative development of coal enterprises, paragraph 4.5] / Yu. Z. Drachuk, V. V. Kosaryev, N. V. Trushkina // *Suchasnyy stan, problemy ta tendentsiyi rozvytku subyektiv finansovoho rynku: kolektivna monohrafiya / Pid zah. red. K. F. Kovalchuka.* – Pavlohrad : ART SYNTEZ-T, 2014. – P. 218–230

19. До основ економічної безпеки промислового підприємства: параграф 5.8 / Ю. З. Драчук, Н. І. Новікова, Н. В. Трушкіна // *Трансформаційні процеси економічної системи в умовах сучасних викликів: монографія / За заг. редакцією В. І. Гринчуцького.* – Тернопіль : Крок, 2014. – С. 368–378.

Do osnov ekonomichnoyi bezpeky promyslovoho pidpryyemstva: parahraf 5.8 [Before the foundations of economic security of industrial enterprise: paragraph 5.8] / Yu. Z. Drachuk, N. I. Novikova, N. V. Trushkina // *Transformatsiyni protsesy ekonomichnoyi systemy v umovakh suchasnykh vyklykiv: monohrafiya / Za zah. redaktsiyeyu V. I. Hrynychutskoho.* – Ternopil : Krok, 2014. – P. 368–378.

20. Драчук Ю. З. Тенденції інституціональних змін в інноваційному розвитку вугільної промисловості / Ю. З. Драчук, І. М. Кочешкова, Н. В. Трушкіна // *Уголь України.* – 2014. – № 1. – С. 6–11.

Drachuk Yu. Z. Tendentsiyi instytutsionalnykh zmin v innovatsiynomu rozvytku vuhilnoyi promyslovosti [Trends institutional changes in the innovative development of the coal industry] / Yu. Z. Drachuk, I. M. Kocheshkova, N. V. Trushkina // *Uhol Ukrainy.* – 2014. – № 1. – P. 6–11.

21. Драчук Ю. З. Чинники державного регулювання інноваційного розвитку промисловості з урахуванням ринкових трансформацій в економіці України» / Ю. З. Драчук, О. М. Єременко, Н. В. Трушкіна // *Науковий вісник Херсонського державного університету.* – Сер. Економічні науки. – 2014. – Вип. 8. – Ч. 7. – С. 49–54.

Drachuk Yu. Z. *Chynnyky derzhavnoho rehulyuvannya innovatsiynoho rozvytku promyslovosti z urakhuvanniam rynkovykh transformatsiy v ekonomitsi Ukrainy»* [Factors state regulation of innovative development of industry in view of market transformations in the economy of Ukraine] / Yu. Z. Drachuk, O. M. Yeremenko, N. V. Trushkina // *Naukovyy visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*. – Ser. Ekonomichni nauky. – 2014. – Vyp. 8. – CH. 7. – P. 49–54.

22. Пшенична В. П. Стратегічні напрями інноваційного розвитку вугільної промисловості України / В. П. Пшенична // *Ефективна економіка* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2490>. – Назва з екрану.

Pshenychna V. P. *Stratehichni napryamy innovatsiynoho rozvytku vuhilnoyi promyslovosti Ukrainy* [Wheat VP Strategic directions of innovative development of coal industry Ukraine] / V. P. Pshenychna // *Efektyvna ekonomika* [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2490>. – Nazva z ekranu.